

ÎNSEMĂNĂRI DE PE CĂRȚILE ȘI MANUSCRISUL CE SE PĂSTREAZĂ LA BISERICA SF. NICOLAE DIN COMUNA ARONEANU (IAȘI)

Arcadie M. BODALE

Construită de Alexandru Lăpușneanu (1553-1561; 1564-1568) și refăcută de fiul său, Aron vodă¹, Mănăstirea Sfântul Nicolae din Țarina orașului Iași a avut o istorie destul de zbuciumată. Jafurile, distrugerile și confiscările de moșii pe care le-a suferit de-a lungul timpului, numeroasele închinări pe la Locurile Sfinte și certurile dintre călugării români și cei străini pentru averea acestei mănăstirii² fac din acest lăcaș un caz reprezentativ pentru trecutul vieții monahale de la Est de Carpați.

Din păcate, istoria așezământului monahal amintit este destul de dificil de reconstituit, căci, după secularizarea averilor mănăstirești (1863), cei peste 300 călugări greci în frunte cu egumenul Ilarion au părăsit ctitoria lui Aron Vodă, luând cu dânsii și vechea arhivă a mănăstirii³. De asemenea, în anul 1944, aflată pe linia frontului, biserica din Aroneanu a fost incendiată, așa încât patrimoniul pe care-l adăpostea a suferit din nou pagube incalculabile. Atunci s-au pierdut pomelnicul, cărțile liturgice, arhiva și iconostasul acestui lăcaș de rugăciune.

În 1948, impresionat de situația grea a fostei ctitorii domnești, Gheorghe Ungureanu, directorul din acea vreme al Arhivelor Statului din Iași, l-a convins pe mitropolitul Moldovei să aducă la Aroneanu vechiul iconostas⁴ de la Biserica Sfântului Nicolae Domnesc din Iași și să doneze ctitoriei lui Aron Vodă o parte din vechile cărți de cult păstrate la Mitropolia Moldovei și Sucevei. Apoi, arhivistul amintit a donat bisericii Aroneanu o mică icoană cu Maica Domnului, din 1835, zugrăvită pe lemn și ferecată cu argint⁵.

În urma acestor acte de donație, parohia din Aroneanu a ajuns să păstreze din nou câteva prețioase odoare bisericești. Dată fiind profesia noastră, în anul 2010 și, apoi, în anul 2011 am luat contact cu tezaurul amintit și cu fondul arhivistic recent al acestei biserici. Cu acest prilej, am putut constata că în biserica din satul Aroneanu se păstrează mai multe cărți de cult tipărite în chirilică, cu însemnări mai vechi și/sau mai noi: *Apostol* (1756), *Penticostar*

¹ N. Grigoraș, *Biserica Aroneanu*, în *MMS*, Iași, anul XLIII (1967), nr. 7-8, p. 521-541.

² Arcadie M. Bodale, *Ctitori și călugări de la mănăstirea Sfântul Nicolae (Aron Vodă) de lângă Iași. Un episod al relațiilor ecleziastice greco-române la sfârșitul secolului XVI și începutul secolului XVII*, în vol. *Interferențe româno-elene (secolele XV-XX)*, volum editat de Leonidas Rados, Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 2003, p. 31-45.

³ *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, Arhiva Parohiei Bisericii Aroneanu, Ms. fără cotă, f. 7r.

⁴ *Ibidem*, f. 4v.

⁵ *Ibidem*, f. 1v.

(1768), *Triodion* (1769), *Octoih* (1774), *Minei pentru luna februarie* (1779), *Minei pentru luna decembrie* (1779), *Minei pentru luna august* (1780), *Octoih* (probabil din 1811), *Ceaslov* (1835), *Psaltire* (1837), *Liturghier* (1845) și *Penticostar* (1854). În același timp, lăcașul amintit deține și cărți de la sfârșitul veacului al XIX-lea [*Liturghier* (1887), *Apostol* (1888), *Octoih mare* (1890)] și chiar din secolul trecut [*Apostol* (1914), *Penticostar* (1924), *Panihida* (1948), *Gramatica muzicii psaltice* (1951) sau *Triod* (1970)], pe care se găsesc doar însemnări recente.

Totuși, biserica Aroneanu păstrează și cărți fără însemnări, precum *Mineiul pe ianuarie* (1780), *Mineiul pe iulie* (1780), *Biblia* (1819), trei *Molitfelnice* tipărite în chirilică (1828, 1834 și încă unul deteriorat), precum și o *Liturghie psaltică* (1957).

Din păcate, însemnările aflate pe cărțile bisericești păstrate astăzi pe la parohii sunt foarte puțin cunoscute, deoarece cercetătorii ajung la ele cu dificultate.

Dat fiind faptul la biserica Aroneanu există mai multe cărți bisericești tipărite, ale căror însemnări marginale de la sfârșitul veacului al XVIII-lea și prima jumătate a celui următor nu au intrat până acum în circuitul științific, am fotografiat aceste izvoare, în vederea publicării lor. Cu acest prilej, am fotografiat și însemnările mai noi aflate pe aceste cărți, deoarece acoperă într-o măsură importantă lipsa de informații documentare pentru istoria localității Aroneanu de dinainte și din vremea celui de-al doilea război mondial. În plus, indiferent dacă însemnările amintite sunt mai vechi sau mai noi, pe măsura trecerii timpului, importanța lor va crește, permițând cercetătorilor avizați completarea unor date referitoare la societatea românească din epoca în care ele au fost realizate. În sfârșit, prin publicarea lor în lucrarea de față, contribuim la salvarea unora din aceste însemnări, căci în câteva cazuri scrisul se citește cu dificultate din pricina decolorării cernelii sau a ștergerii parțiale a însemnărilor făcute cu creionul.

În același timp, cu ocazia cercetărilor efectuate în arhiva bisericii, am găsit și o interesantă lucrare sub formă de manuscris: *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, care a fost alcătuită în deceniul al VII-lea al secolului trecut de fostul cântăreț Dumitru Manolache. Deși notițele autorului sunt destul de recente, pe cele mai însemnate dintre ele le-am inclus în această lucrare, căci Dumitru Manolache s-a bazat atât pe propriile amintiri, cât și pe lecturile pe care le-a făcut în arhiva veche a bisericii Sf. Nicolae din comuna Aroneanu. Din păcate, memoria colectivă a sătenilor din Aroneanu (și nu numai) din vremea celui de-al doilea război mondial nu a fost imortalizată (așa cum s-ar fi convenit) de foștii și, de ce nu, actualii arhiviști (prin înregistrări audio-video, așa cum se practică de multă vreme în Occident), iar arhiva veche a bisericii nu se mai păstrează astăzi. Semnificativă pentru însemnătatea acestui manuscris este redarea în paginile sale a unuia din vechile pomelnice ale acestui lăcaș, pomelnic care astăzi nu mai există. Prin urmare, aceste notițe sunt de o importanță istorică particulară atât pentru istoria locală, cât și pentru istoria națională. Ca atare, punerea lor în circuitul științific o socotim a fi cât se poate de firească, cu atât mai mult cu cât în spațiul românesc viața documentelor a fost, este și (foarte probabil) va fi extrem de efemeră. Din acest motiv, orice amânare a publicării oricărui izvoare găsite fortuit prin poduri și beciuri poate însemna adeseori o șansă irosită de a salva de la dispariție informațiile prețioase pe care ele le conțin.

În editarea tuturor acestor însemnări, semnele () au fost folosite pentru a întregi prescurtările făcute de autorii lor, semnele < > marchează întregirile în cazul rupturilor și al

omisiunilor din texte, precum și echivalarea cronologică în anii erei de la Hristos, iar semnele [] indică ceea ce este de prisos în text.

Firește, normele de editare a textelor scrise în limba română cu grafie chirilică sunt similare celor adoptate la publicarea seriei A, Moldova, a colecției *Documenta Romaniae Historica*.

Încheiem acest cuvânt introductiv, nu înainte de a aduce încă odată mulțumirile noastre preotului paroh Buzenchi Ovidiu pentru solitudinea cu care ne-a înconjurat în cele două zile care au fost necesare realizării fotografiilor amintite.

I. Un *Apostol* tipărit la Iași, în 1756⁶, de Grigorie Stanovici tipograf, legat în coperte de lemn, acoperite cu piele maro, inv. nr. 327.

- 1) Pe copertă, pe o etichetă lipită în partea superioară, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Parohia Aroneanu-Iași. Apostol de Iași, din 1786 (sic!), conține 346 pagini. Inv. nr. 327”.
- 2) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „De la Dumbrava”.
- 3) Pe foaia de titlu, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea:> „Această carte este dată la biserica, nu are ...”¹.
- 4) Pe foaia de titlu, verso, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea:> „<...>² Măriuh <...>² mă rog <...>² plata”.
- 5) Pe foaia cu chipul lui Hristos, aflată după foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donat bisericii Aroneanu de Sf. Mitropolie Iași astăzi, 8 XII <1<948, înscris în inventar sub no. 327. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 6) Pe foaia 1 recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Parohia Ciumulești, jud. Baia. An 1941. Preot Gh. Baltag”.
- 7) Pe foile 1-45, în partea de jos, pe recto-ul fiecărei file, scris în grafie chirilică, aproximativ câte un cuvânt pe fiecare pagină, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea:> „În nume<le>³ Tatului, și a Fiiului și a Sfântului Duhu, și acum și purure<a>³ și în vecii vecilor amin. Ace<a>³stă carte ci să che<a>³mă Apostul, ci l-au cumpărat Vasile Stămati, și cumpărătura ei esti 5 lei. Eră cine s-ar ispiti să o furi, să fii neiertat de D(o)mnul I(isu)s H(risto)s și de Maica Precistă. Amin. Și de toți sfinții părinți neiertat să fii! Să fii afurisit, și anaftima și în burdușul dracului. Și să aibă dracul parte de sufletul aceuie ce a fura-o, această carte. Amin”.
- 8) Pe fila 46, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, de aceeași mână, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea:> „Să fie iscălitul, Arit(o)n Stăm(a)ti <m.p.>⁴, cum în urmă să zice. Amin”.

¹ „Această carte este dată la biserica, nu are...” lectură nesigură. Text ilizibil.

² Rupt.

⁶ Ediții: Ion Bianu, Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche (1508-1830)*, Vol. II (1717-1808), București, Edițiunea Academiei Române, Atelierele Grafice Socec & Co., 1910, p. 132-133, nr. 296.

³ Omis.

⁴ «Ariton Stămati» lectură nesigură, căci semnătură a fost adăugată ulterior, de altă mână, cu cerneală neagră, pe loc răzuit.

II. Un *Penticostar*, tipărit la București, în 1768⁷, legat în coperte de lemn acoperite cu piele, cu încuietorile de metal pierdute, inv. nr. 326.

- 1) Pe fila 1 recto, în partea de sus, deasupra vinierei, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <pe la sfârșitul sec. al XVIII-lea:> „Iasti și al mieu”.
- 2) Pe fila 1 recto, în mijlocul foii, sub vinieta, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donat bisericii de Sf(ân)ta Mitropolie Iași, astăzi 8 XII 1948, înscrisă <în>¹ inventar <cu>¹ no. ...². Cântăreț, D. Manolache <m.p.>”.
- 3) Pe filele 3-10, în partea de jos, pe recto-ul fiecărei file, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „<Să să știi că acesti Penti>³costariu <esti>³ a dumi<sa>⁴li cuco(a)ni<i>¹ Mari<i>¹ Gândulesi, <cu>¹ bani drepți cumparați, și al ei <și>¹ al mieu, <și l-am dat>¹ la bi<se>⁵rica dumis<ale de>⁴ la Forăști, undi să prăznuiești hramul Adormiri<i>¹ Precisti<i>⁴. Iar cini l-ar fura si fi<e>¹ afurisit di cii 12 apostoli și di D(o)mnul H(risto)si și di Maica Precistă. Și eu, Ion dascal eram la biserica dumisali. Veletu 7289, a lui H(risto)si velet 1781, april în 1 (?) zil(e)”.
- 4) Pe filele 12 și 13, în partea de jos, pe recto-ul fiecărei file, scris în grafie chirilică <pe la 1804 aprilie⁶, cu cerneală neagră:> „Acest Pânticostariu esti al cuco(a)nii Măriuții Gândulesii, cumpărată cu bani<i>¹ dum(i)sale”.
- 5) Pe fila 27 verso, în mijlocul foii, sub textul tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Acest Pinticostariu este al cuco(a)nii Măriuții Ghergheloeae, al sîntii beserici ot Gropniță. Și am scris eu, Neculai Caragea ca să să știe la ce vreme am întrat eu la casile cuco(a)nii, let 1804 apr(ilie) 18”.
- 6) Pe fila 28 verso, din mijlocul până în partea de jos a foii, sub textul tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Să să știe de când am întrat eu în sat, în Gropniță, la velet 1804 apr(ilie) 18, Neculai Caragea. Și am venit din Bulbucan(i). Dar cine va pute ceti, o, Doamne? Și am scris cu mână di țărână, mâna va putrezi, dar slova va rămâne și cel ce va ceti, mă va pomeni(i). Amin. Cel ce tace merge în pace, dar cel ce vorbești tot mai zăbovești. Pentru înpuțunare(a) minții, pierdui ziua pocăinții”.
- 7) Pe fila 50 recto, în mijlocul foii, sub textul tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Acestu Penticostari este a bisăricii Sfintei Adormirii ot Gropniță. Și am scris eu cu mână de țărână; mâna va putrezi, dar cel ce a ceti, mă va pomeni. Dum(i)trachi Graur, la velet 1819 mart(ie) 27”.
- 8) Pe fila 115 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie latină, cu creionul: „Zoița, <îngropată>⁸ marța, 14 mai 1917”.
- 9) Pe fila 124 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie latină, cu creionul: „Zoița C. Rotariu mo(a)rtă 12 mai, 9 ce(a)suri no(a)pte”.
- 10) Pe fila 152 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Și a<m>⁹ <s>⁹cris[i] eu a<i>⁹ce la <40 de>⁹ Sfi<n>⁹ți, <martie>¹ 9 zili, <17>¹99”.
- 11) Pe fila 197 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie latină, cu creionul: „C. Rotariu dascal, în timpul mobilizării, 1917 mai 14”.

⁷ Ediții: *ibidem*, p. 183-184, nr. 359.

- 12) Pe fila 217 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 217 file cu 434 pagini, plus la început 2 <file cu>¹⁰ 4 <pagini>¹⁰. Total: 219 <file cu>¹⁰ 438 <pagini>¹⁰. Cântăreț, D. Manolache. 1. I. 1962”.

¹ Omis.

² Loc lăsat necompletat.

³ Rupt. Se zăresc doar marginile superioare ale unor litere.

⁴ Rupt.

⁵ Șters.

⁶ Datat după scrisul lui Neculai Caragea.

⁷ Scrisul lui Neculai Caragea.

⁸ Omis. Dedus după data morții Zoitei, soția dascălului C. Rotariu.

⁹ Textul a fost tăiat, la relegarea cărții.

¹⁰ În text, în loc de cuvinte, a fost marcat prin semnul continuității -II-, rândurile fiind dispuse unul sub altul.

III. Un *Triodion*, fără pagina de titlu, tipărit la București, în 1769⁸, legat în coperte de lemn, acoperite cu piele, cu marginile tăiate la relegarea cărții, inv. nr. 325. Numerotarea filelor prezintă numeroase omisiuni și reluări de paginație.

- 1) Pe fila 1 recto, scris între titlul cărții și conținut, în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donat bisericii Aroneanu de Sf. Mitropolia Iași, azi, 8 XII 1948, înscris în inventar sub nr. 325¹. Cântăreț D. Manolache”.
- 2) Pe filele 1 recto, 1 verso, 2 recto, 2 verso și 3 recto, jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „<Acest>² Triod l-au cunpăra<t>² <... B?>² uruhciuliu (?) și ctitor la biser(i)ca lui Sviti³ Ioanî Botezătoriu di targol³ Botoșeniului, la mah(a)lau(a)⁴. Vecinica pome<ni>⁵re. 1774 f(e)vr(uarie) 8”.
- 3) Pe fila 134 recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „Procurat pentru biserica Sf. Ioan. A. C...⁶ <m.p.>, cantor”.
- 4) Pe fila 304 verso, scris în mijlocul foii, în partea stângă a filei, în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <în prima jumătate a sec. al XIX-lea>⁷: „<... p>⁸reot ot Sv(e)t(i) Ioan <m.p.>”.
- 5) Pe fila 119 verso și pe fila albă care urmează, recto, scris în partea de jos a filelor, în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <în prima jumătate a sec. al XIX-lea>⁷: „Ace<a>⁵stă carte este de la Sf(ă)ntul Ioan Botezătorul sau la băsărică Murăreștilor ...”.
- 6) Pe fila albă care este între fila 119 și fila 411, scris în partea de sus, în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Să s(e) știe de când m-am tocmit dascal la Sfântul Ioan Botezătoriu, la beserică, în târg în Botoșani, în mähălaho Murărești. Întâi[ia] an am fost tocmit drept cu treizăci lei bani, alt(a) nimic. Al doile an, am fost cu patruzăci de lei. Al treile am fost cu treizăci și cinci de lei. Și am învățat și copii și am mai câștigat vreo treizăci de lei osăbit de beser<ică>⁸. Și când m-am tocmit întâi, umbla veletu 1801 mai 1. Și am fost pă<nă>⁵ când au umblat veletu 1803 iulie ...⁸. Și am slujit cu dreptate lui Sfântul Ioan. Eu Necolai dascal <m.p.>”.
- 7) Pe fila alba care este între fila 455 și fila 469, scris în partea de sus, în grafie chirilică, cu cerneală neagră <în prima jumătate a sec. al XIX-lea>⁷ sunt scrise câteva litere și cifre, precum și o încercare de condei.

⁸ Ediții: *ibidem*, p. 192, nr. 367.

¹ «325» scris ulterior, de aceeași mână.

² Rupt.

³ Așa în text.

⁴ Scrisul de pe f. 2v a fost tăiat, probabil odată cu relegarea cărții. Nu se mai vede decât marginea superioară a însemnării.

⁵ Omis.

⁶ Semnătură indescifrabilă.

⁷ Datat după grafie.

⁸ Margine tăiată la relegarea cărții.

⁹ Urmează două sau trei cuvinte indescifrabile.

IV. Un *Octoih*, fără început, tipărit la București, în 1774⁹, legat în coperte de carton (la finalul octoihului, se păstrează o singură copertă, alcătuită din lipirea succesivă de foi scrise, acoperită în piele), inv. nr. 324. La fila 14v, din partea introductivă, portretul litografiat al popii Costantin Tipograful Râmniceanul.

- 1) Pe foaia nr. 4, din partea introductivă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată de Sf. Mitropolie Iași, la 8 decembrie 1948. No. 324. Octoih”.
- 2) Pe filele: 1 recto, 2 recto, 3 recto, 4 recto și 5 recto a octoihului propriu-zis, în partea de jos a fiecărei file, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „+Acest octoih ce să zice Praclitichi l-am cumpărat eu robul lui Dumnăzău, Ioan Cantacozino biv vel vornic în 15 mai, în zilili preainălțat(ului) domnu nostru Alexandru Costantin Mavrocordat voievod, întru întâie domnie a a Moldovii, let 1784 maiu 15. Ioan Cantacozino biv vel vornic <m.p.>”.
- 3) Pe fila 94 recto, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan <Cantacozino-n.AB> vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 4) Pe fila 137 recto, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan Cantacozino vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 5) Pe fila 382 verso, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan Cantacozino vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 6) Pe fila 384 recto, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan Cantacozino vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 7) Pe fila 437 verso, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „Conține 437 file, cu 874 pagini. Cântăreț D. Manolache. 1.I.1962. Inventar 324”.

¹ Scrisul lui D. Manolache, cântăreț.

⁹ Ediții: *ibidem*, p. 206-210, nr. 388.

V. Un *Minei pentru luna februarie*, tipărit la Râmnic, în 1779¹⁰, legat în coperte de lemn, acoperite cu piele, inv. nr. 313 [în folio de 5 foi nenumerotate și 161 numerotate].

- 1) Pe coperta de la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în limba greacă, cu cerneală neagră: „Αικατερίνι γιαγιούλαια, ιαν(ουαρίου) 27, <1>805 δι Μαργινεβι”¹.
- 2) Pe coperta de la începutul cărții, verso, în partea de sus și de mijloc a copertii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, pe două coloane <la începutul sec al XIX-lea:> „Vii: Costin, Flo<a>²re. Lupu, Marie, Marie, Io<a>²na, Ile<a>²na, Ile<a>²na, Dum<i>²trachi, A<n>²ghelușa. Vii: Irimie, Marie. Mor(ți): Nastasie, Ion, To<a>³dir, Anița, Marie. Vii: Vasili, Sofroni<a>², Năstas<e>², Dochița, Năstas<e>², Rad(u), Ursu, Safta. Vii: Mihai, Marie, Ion, Anița, Ion, Safta, Ile<a>²na. Vii: Ion, Irina. Ion, Irina”.
- 3) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:>: „Cu frățască drag(o)sti mă închin dumitali a<r>²hon dascali i trimăt la mâna dumitali ca să-m(i) faci un un bini a citi, că și eu voi fi îndatorit a-ți faci or și când vei agiungi și-i vini la citi<t>²”.
- 4) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Mu<l>²ți o(a)meni sâ<n>²t în lume cari ...⁴”.
- 5) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Mulți o<a>²meni sânt în lume cari calcă legea lui Dumnezeu, departi fugi di a lor împărtășire”.
- 6) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Cu plecâciuni sărut mânili ta[a]tii și a mami. Iată am dat ceie ci me-i poruncit”.
- 7) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de mijloc, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Eu, gios iscălitul, încredințaz prin această că ...⁵”.
- 8) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Dat-am adiverit și încredințat zapisu meu la cestu ...⁵”.
- 9) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Cu plecâciu<ne>² sărut mâna dumitali ...”⁷. Ulterior, mai jos, a fost imprimat în tuș sigiliul cu legenda: „România. Parohia Mărgineni, jud. Neamț”.
- 10) Pe foaia 2 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată de Sf. Mitropolie Iași bisericii Aroneanu, la 8 XII 1948. Înscris în inventar <sub>² no. 313. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 11) Pe foaia 6 verso, în partea de jos, a fost imprimată ștampila în tuș cu legenda: „Parohia Mărgineni, com(una) Mărgineni, jud. Neamț, no ...⁸. 1941⁹, 5 sept(embrie)¹⁰”.

¹⁰ Ediții: *ibidem*, p. 237, nr. 421.

- 12) Pe foaia 6 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donată <de>² Sf. Mitropolie Iași bisericii Aroneanu, Iași, 8. XII. 1948. Trecut <în>² inventar <sub>² no. 313¹¹. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 13) Pe foaia 103 recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „1895 am fost numit cântărețu <la parohia Mărgineni, jud. Neamț, n. AB> Gheorghe Petrovici <m.p.>¹²”.
- 14) Pe ultima foaie, verso, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Eu, preutul¹³, adiverez și încredințez”.
- 15) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:>
„+ Rugii pomi [pomi] (?) gar<oaf>³ă (sic!) a [a] me floare;
Garoafă mirositoare și bini împodobită;
Ca o garoafă mirositoare <...>¹⁴”.
- 16) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Duhul umblându cu mult dor pre pământ, în desfăie șezându¹⁵”.
- 17) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: <la începutul sec al XIX-lea:> „Să să știi când am ...⁵”.
- 18) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Împărați Cer(esc), Mângâitoriele”.
- 19) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Adic(ă) eu, cutari, cari mai gios îmi voi puni numili și degitul, dat-am adivăr(a)t ...¹⁶”.
- 20) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Să să știi de când au luat ...¹⁷”.
- 1) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Dat-am adev(ărată) ...⁵”.
- 21) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „La anul 1842, fev(ruarie) 24”.
- 22) Pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, este scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Si se știi <că>² și s-au încredințat aceste. 1806, fev(ruarie) 11”.
- 23) Alături de aceste însemnări, pe fila de forțaș aflată la sfârșitul cărții, recto, sunt scrise în grafie chirilică, cu cerneală neagră și creion negru, <la începutul sec al XIX-lea>, mai multe litere și însemnări de condei, semn că cineva învăța să scrie.

¹ Bunicuța Ecaterina, ianuarie 27, <1>805, din Mărgineni.

² Omis.

³ Margine tăiată la relegarea cărții.

⁴ Însemnare neterminată. Pare să fi fost făcută de un elev care a încercat să copieze însemnarea următoare.

⁵ Însemnare neterminată.

⁶ Scris de mâna care a făcut însemnarea: „Mulți o<a>meni sint în lume cari calcă legea lui Dumnezeu, departi fugi di a lor împărțășire”.

⁷ Însemnare neterminată. Scris de mâna care a făcut însemnarea : „Cu plecăciuni sărut mânil ta[a]tii și a mării. Iată am dat ceie ci me-i poruncit”.

⁸ Loc necompletat.

⁹ «41» lectură nesigură.

¹⁰ «41, 5 sept.» completat de mână în spațiul rezervat în ștampilă pentru data de înregistrare.

¹¹ «313» scris ulterior, de aceeași mână, cu cerneală neagră.

¹² Semnătura este scrisă cu alfabet chirilic.

¹³ «Eu, preutul» lectură nesigură.

¹⁴ Rupt.

¹⁵ Scris de mâna care a făcut însemnarea: „+ Rugii [...] Ca o garoafă mirositoare <...>”.

¹⁶ Scris de mâna care a făcut însemnările : „Cu plecăciuni sărut mânil ta[a]tii și a mării. Iată am dat ceie ci me-i poruncit” și „Cu plecăciune> sărut mâna dumitali...”.

¹⁷ Scris de aceeași mână ca și însemnarea precedentă: „Adică eu, cutari ...”.

VI. Un Minei pentru luna decembrie, tipărit la Râmnic, în 1779¹¹, legat în coperte de carton, inv. nr. 322.

- 1) Pe fila de forțat aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec al XIX-lea:> „Nechita, Cantachie, Neculai, Vârvara, Alixandru, Gathița, Thodosie, Marie, Scărlați, Costantin, Ioana, Marie și Ichim, Acsinie, Ana, Iftimi”.
- 2) Pe fila de forțat aflată la sfârșitul cărții, verso, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion roșu: „Biserica Dumești, jud. Iași”, alături de care e sigiliul cu stema României, având în exergă legenda: „România. Parohia bisericii Dumești, com(una) Dumești, jud. Iași”.
- 3) Pe prima foaie, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată bisericii Aroneanu de cătră Sf. Mitropolie Iași, astăzi, 8 decembrie 1948. Înscris <în>¹ inventar sub no. 322. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.

¹ Omis.

VII. Un Minei pentru luna august, tipărit la Râmnic, în 1780¹², legat în coperte acoperite cu piele, inv. nr. 308.

- 1) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Parohia Aroneanu, înscrisă în inventar bibliotecă, cărți sub inv. no 308”.
- 2) Pe prima foaie, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Acest Mineiu este singurul rămas din cărțile de ritual ale bisericii parohiale Aron Vodă din com(una) Aroneanu-Iași, cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, cari au ars în timpul și din cauza războiului din 1944, când Aroneanu fiind în zona de operațiuni, biserica a fost incendiată la 20 aug(ust) 1944, rămânând oribil mutilată și cu turnul descoperit.
Deci, acest Minei pe august nu era la biserică, ci se găsea la cântărețul Chiosa C-tin, acasă la el, și <de>² pe cari³ numitul împreună cu Pr(eotul) militar Argint făceau servicii religioase pe câmp, la «Pâslari», fiind timp de războiu. Cântăreț D. Manolache <m.p.>. 1944”.

¹¹ Ediții: *ibidem*, p. 231, nr. 419.

¹² Ediții: *ibidem*, p. 265, nr. 437.

¹ Numărul «inv. no 308» completat de altă mână (a lui D. Manolache), cu cerneală neagră.

² Omis.

³ De pe *Minei*.

VIII. Un *Octoih*¹³ în chirilică, fără început, puțin degradat, legat în coperte acoperite cu piele, inv. nr. 329.

- 1) Pe copertă, o etichetă pe care a fost scris: „Parohia Aroneanu-Iași. Octoih Mare. Litere vechi. Donat de Sf. Mitropolie Iași în 1948 prin D-l Ungureanu Gh., director(ul) Arhive(lor) Stat(ului) Iași; conține 348 file, cu 696 pagini. Lipsă foaia cu titlatura. Inv. no. 329”.
- 2) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Această carte numită Octoih este donată bisericii Aron vodă din satul și comuna Aroneanu, jud. Iași, de către d-l Gh. Ungureanu, director(ul) Arhivelor Statului și episcop(ul) bisericii Golia Iași, prin Măcsim C. Pleșcan, episcop(ul) bisericii Aroneanu, astăzi, 30 aprilie 1948. Cântăreț D. Manolache. 1948. Inv. no. 329”.
- 3) Pe fila 4 recto, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donat de Sf(ânta) Mitropolie Iași, la 8. XII. 1948. Inventar no. 324”.
- 4) Pe fila 98 verso, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, peste care s-a mângălit cu creion chimic, în încercarea de a anula proveniența cărții: „Această carte Octoih este a mănăstirii Golii și aferosâtă de preutul Dimitrii. Și cine a vre să o schimbe, să n-aibă voi de a o schimba, măcar de ar fi or(i) ce fel di întâmplari, că nu va ave iertare de Dumnezeu. Dimitrii preut <m.p.>. 1823 fevr(u)a(r)i 10”.
- 5) Pe fila 166 verso, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro: „Acest Octoih este cumpărat de la Vasăle Brașuvanul di pi Ulița Mari, din Poarta Ungure(a)scă cu 50 <și>¹ 5 lei, adică cincizăci și cinci lei, de preutul Dimitrii de la Golii, la 1823 fev(ruarie) în 10. Dimitrii preut <m.p.>. Vasile, Dimitrii, Uian, Grigori preut, David diacon²”.
- 6) Pe fila 437 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 437 file cu 874 pagini. Cântăreț, D. Manolache. 1. I. 1962. Inventar 324”.
- 7) Pe fila 438 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 448 file cu 696 pagini. Cântăreț, D. Manolache. 1. I. 1962”.
- 8) Pe fila 348 verso, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <în prima jumătate a sec. al XIX-lea:> „Stălpul cel cu foc înfășurit și cetate cu doisprezeci păreți, scaun cu picături de soari, ședere(a) împăratului minun(e) necuprinsă de minte, cum cu lapti ai hrănit pre stăpânul”.

¹ Omis.

² «diiacon» scris ulterior, probabil tot de mâna preotului Dimitrie, cu cerneală maro, peste cuvântul «dascal». Această modificare este o dovadă că în momentul scrierii acestui pomelnic, David era dascăl, însă mai târziu a devenit diacon.

¹³ După numărul de pagini pe care îl are, exemplarul de față pare a fi *Octoih*, tipărit la Buda, în 1811 [cf. Ion Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simionescu, *Bibliografia românească veche*, vol. III (1809-1830), București, Edițiunea Academiei Române, Atelierele Grafice Socec & Co., 1912-1936, p. 47-50, nr. 796], deoarece „de la f. 349 înainte urmează un «Tipicon pescurt»” (*Ibidem*, p. 50), care pare să lipsească din exemplarul de față.

IX. Un *Ceaslov*, tipărit la Braşov, în 1835¹⁴, legat în coperte acoperite cu pânză albastră, inv. nr. 673.

- 1) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Parohia Aroneanu. Filiala Rediu Aldei. Inventar no. 673¹”.
- 2) Pe foaia 1 recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Mărio<a>²ra Catargiu. 1849”.
- 3) Pe fila de forzaţ aflată la sfârşitul cărţii, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „Amintire din ziua de 23. II³, când am citit eu pe acest ceaslov de la Cristofor, cl. I. Pavel Zuzvu⁴, cl. I, S<eminarul> V<eniamin> C<ostachi>. Iaşi”.
- 4) Pe ultima copertă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu pix albastru: „Legat cu cheltuiala enoriaşului Tămăzicarul Alecu, în luna aprilie 20, 1975”.

¹Numărul «673» completat de altă mână, cu creion albastru.

²Omis.

³Anul a fost omis

⁴«Zuzvu» lectură nesigură.

X. O *Psaltire*, tipărită la Sibiu, în 1837¹⁵, legat în coperte de lemn acoperite cu piele şi având două încuietori de metal, inv. nr. 323.

- 1) Pe fila de forzaţ aflată la începutul cărţii, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică¹, cu cerneală maro², <în al doilea sfert al sec. al XIX-lea³:>

„1 Gălbănuş di la un ou proaspăt,
Un căţăl di⁴ usturoi.
Doi⁵ grăunţ(ă) tămâi .
Acesti doi din urmă pisându-să bini, să punu apoi⁶ pisti gălbănuş şi bătându-să aceli⁷,
să-l pui pi pânzişăli de in, să li pui la degitile mâinii stângi şi 24 ceasuri să şadă. ...⁸”.
- 2) Pe fila de forzaţ aflată la începutul cărţii, recto, în mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <pe la 1856>:

„Costachi <m.p.>”
1856 <+>
38
1<8>⁹94».
- 3) Pe fila de forzaţ aflată la începutul cărţii, verso, din partea de sus până în josul foii, scris în grafie chirilică, cu creion, <pe la mijlocul sec. al XIX-lea:>

„9 acfite¹⁰ dumenic(a)
6
3
218 mărţi di popuş(o)i
4

¹⁴ Ediţii: *Bibliografia românească modernă (1831-1918)*, ed. coord. de Gabriel Ştrempele, vol. III (*Literele L - Q*), Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1989, poziţia nr. 256, *Orologhiu-Orologhion*, doc. nr. 42.944 (<http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=o&page=240&&limit=20>).

¹⁵ Ediţii: *ibidem*, poziţia nr. 2290, *Psaltire-Psaltirea*, doc. nr. 49.447 (<http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=p&page=2280&&limit=20>).

5 [dimirli(i) di g<r>ău<n>ă] ¹¹ 2 merță di popuș(o)e
 5 merță di popuș(o)i
 2
 2
 2
 2 firanci¹², [35]¹³ 55 păral(e)”

- 4) Pe foaia de titlu, verso, din partea de sus, scris în grafie chirilică, cu creion, de aceeași mână care a scris și textul de pe verso-ul foi de forțaț, <pe la mijlocul sec. al XIX-lea:> „10 lie¹⁴ Bejan au vinit în z<â>⁹ua delasat de săc
 2 f<ranci>⁹ 4 firanci¹²
 1 f<ranci>⁹ 2 firanci¹²
 3 f<ranci>⁹”.
- 5) Pe pagina 1 recto, din partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donată bisericii din Aroneanu, jud. Iași de Sf(ân)ta Mitropolie Iași, astăzi 8 XII 1948, înscrisă <în>¹ inventor no. 323. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 6) Pe pagina 1 recto, din partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Biserica Sf. Paraschiva din Muntenimea de Sus, 1843” și sigiliul bisericii Sf. Paraschiva din Muntenimea de Sus.
- 7) Pe fila de forțaț aflată la sfârșitul cărții, verso, din partea de sus până la mijlocul foi, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro², <în al doilea sfert al sec. al XIX-lea³:> „Această psaltire ...¹⁵”.

¹ Textul este aproape ilizibil.

² Pigmentul cernelii s-a decolorat în timp, așa încât textul este foarte dificil de citit. Acest lucru a fost posibil numai datorită tehnologiei moderne de prelucrare a imaginii.

³ Datat după grafie și după data de apariție a cărții.

⁴ «un cățal di» lectură nesigură.

⁵ «doi» lectură nesigură.

⁶ «bini, să punu apoi» lectură nesigură.

⁷ «aceli» lectură nesigură.

⁸ Un cuvânt sau o semnătură ilizibilă.

⁹ Omis.

¹⁰ Cf. cu *cfit=achitat*.

¹¹ «dimirli(i) di g<r>ăunță» tăiat cu două linii. Probabil, autorul a vrut să taie întreaga expresie «5 dimirlii de grăunte», dar din grabă nu a tăiat și cifra 5. Numai așa se explică de ce alături a corectat cantitatea corectă: «2 merță de păpușoi».

¹² Greșit pentru «franci»!

¹³ «35» tăiat cu mai multe linii.

¹⁴ Greșit pentru «lei».

¹⁵ Urmează vreo 3-4 cuvinte ilizibile.

XI. Un *Liturghier*, tipărit la Iași, în 1845¹⁶, legat în coperte acoperite cu pegamoid (balacron) maro, inv. nr. 311.

¹⁶ Ediții: *Ibidem*, poziția nr. 548, *Liturghie-Liturghii*, doc. nr. 32.944

(<http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=l&page=540&&limit=20>).

- 1) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Damiean ieromonah <m.p.>”, deasupra căreia a fost pus un sigiliu în fum, cu chipul Sf. Nicolae, în exergă este o legendă în alfabet de tranziție, din care se poate citi doar jumătatea aflată în partea de sus a sigiliului: „P<ecetea> B<i>s<ericii> C<omunei> Lunca S<f> Necolai”.
- 2) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Provine de la Parohia Lunca, Cetatea Neamțului”.
- 3) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu pix albastru: „Legată cu cheltuiala lui Dumitru Manolache, cântăreț pensionar, parohia Aroneanu, orașul Iași. 16 octombrie 1967. D. Manolache <m.p.>. Înscrisă în inventar sub nr. 311”.
- 4) Pe foaia de titlu, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată bisericii Aroneanu de Sf. Mitropolie Iași, astăzi, 8 decembrie 1948. Înscrisă în inventar sub no. 311¹. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 5) Pe ultima foaie, verso, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 143 file, cu 286 pagini, plus

<u>La început</u>	3 <file cu> ²	6 <pagini> ²
Total	146 <file cu> ²	293 <pagini> ²

1961 ian. 1
D. Manolache <m.p.>, cântăreț”.
- 6) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „1913 sept. 20. Lumânări total 26 lei, când s-au gătit”³.
- 7) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru, de altă mână: „Resboiul Eoropean (sic!), 1914-1915. Început la avg(ust) 1914; pe front Rusia a fost luat de 3 ori Boc<ovina>⁴, dar a evacuat-o din cauza meșteșugiri<i>⁵ nemților, care voiau a-i încurca.

La maiu 8 a intrat și Italia în Războiul cu Rusia, spre a-și revendica teritoriul ei. România face înțelegeri cu cele<l>⁵alte puteri tot spre revendicare și răscumpărarea neamului său.
 La 20, 21, 22 maiu se face sfat unde ea (sic!) parte și reprezentanți din puterile Rusiei și Italiei. Eară (sic!) la 15 avg(ust) 1916 au intrat în acțiune unită cu aleați<i>⁵ (sic!) și au luat în Ardeal Brașovu, Făgărașu și au ajuns la Calimani și Dorna. Eară (sic!) Bulgari<a>⁵ a declarat răș<boi>⁴ României împreună cu Puterile Centrale și au năvălit în Cadrilater și Dobrogea, dar ai noștri se țin cumplit, în unire cu rușii”.
- 8) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion negru, de a treia mână: „La 1928 septembrie 12, ora 3 ½ a încetat din viață tatăl meu, preutul paroh al acestei parohii, Pr. Ion Teodorescu. Fiu<l>⁵ care am scris, V. I. Teodorescu <m.p.>”.
- 9) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru, de mâna care a scris însemnarea despre Primul Război Mondial: „Sora mea, Melania, cu⁶ Palaghie, fiica sa.

1910 <->⁵
1888
 ==22”.

¹Numărul «311» completat de aceeași mână, cu pix albastru.

²Omis. Pus semnul continuității sub cuvintele similare de deasupra.

³ «gătit» lectură nesigură.

⁴ Margine tăiată la relegarea cărții.

⁵ Omis.

⁶ «cu» lectură nesigură.

XII. Un *Penticostar*, fără pagina de titlu, tipărit la Buzău, în 1854¹⁷, legat în coperte de carton, fără nr. de inv. Numerotarea filelor prezintă numeroase omisiuni și reluări de paginație.

- 1) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „1949 iunie 11. Cântăreț D. Manolache <m.p.>. Parohia Aroneanu”.
- 2) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, scris cu creion: „24 aprilie 1927. Obosit peste măsură de slujba de la Aroneanu, fac Învierea a II<-a oară>¹ la Rediu Aldei. Oameni cam pe sponci. Preot paroh Rotaru Gh. <m.p.>”.

¹ Omis.

XIII. Un *Liturghier*, tipărit la București, în 1887¹⁸, legat în coperte acoperite cu pergamoid (balacron) maro, inv. nr. 332.

- 3) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru, peste care s-a trecut cu pix albastru pentru ca textul să nu devină invizibil: „Biserica parohială Aroneanu, cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, din Țarina Iașilor, zidită în timpul domnitorului Moldovei Aron vodă, la anul 1592-1594”.
- 4) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „Donată de Osvald Racoviță-Iași, în timpul Pastorației Pr(eotului) Paroh Ec(onom) (sic!) Rotaru Gh., în 1925”.
- 5) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Liturghii I. Sărinescu”.
- 6) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion albastru: „Osvald G. Racoviță”.
- 7) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu pix albastru: „Legată cu cheltuiala lui Dumitru Manolache, cântăreț pensionar la parohia Aroneanu, orașul Iași. 16 octombrie 1967. D. Manolache <m.p.>. Înscrisă în inventar sub nr. 332”.
- 8) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „22 iunie 1952. Ploaie cum n-a fost demult pe Redio (sic!) Aldei. Ec. G Bantaș <m.p.>”.
- 9) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion albastru: „22.1.<1>933. Ger strașnic”.
- 10) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion chimic: „15 august 1928. Lume multă! Iar vorbi despre grija Martei și a Mariei în Lumina Evangheliei. Preot I. Teodorescu <m.p.>”.

¹⁷ Ediții: *Ibidem*, poziția nr. 687, *Penticostar-Penticostarion*, doc. nr. 44.758

(<http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=p&page=680&&limit=20>).

¹⁸ Ediții: *ibidem*, poziția nr. 548, *Liturghie-Liturghii*, doc. nr. 32.935

(<http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=l&page=540&&limit=20>).

- 11) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „20 iulie 1957. An bun în agricultură. Pr(eot) G. Bantaș <m.p.>”.
- 12) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în jumătatea superioară, scris în grafie latină, cu creion roșu: „6.XII.<1>931 Slujba hramului împreună cu Păr(intele) C. Bogdan”.
- 13) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion albastru: „Ionic(ă)¹ Bogdan<m.p.>”².
- 14) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion roșu: „În ziua de 17 oct. <1>936 zi urâtă și posomorâtă. Am îngropat pe N. Cosnia³, paracliserul din Rediu Aldeii. Preot Rotaru <m.p.>”⁴.
- 15) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „20 iulie 1956. S-a sfințit biserica Sf. Ilie din Redio (sic!) Aldei de către patru preoți, lume f<oarte> multă. S-a făcut sfântul maslu pe ploaie și după amează (sic!) a plouat torențial. Pr(eot) G. Bantaș <m.p.>”.

¹ «Ionică» lectură nesigură.

² Același scris ca la însemnările din 6.XII.1931 și 17X. 1936.

³ «Cosnia» lectură nesigură.

⁴ Același scris ca la însemnarea din 6.XII.1931.

XIV. Un *Apostol (Faptele Sâșilor Apostolilor)* tipărit la București, în 1888¹⁹, legat în coperte acoperite cu pegamoid (balacron) roșu, inv. nr. 310.

- 1) Pe copertă, pe o etichetă lipită în partea superioară, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Apostol-litere noi. București, Tipogr(arfia) Cărți(i) Bis(ericești). Conține 414 pagini. Gh. Chiran. Inv. nr. 310”.
- 2) Pe ultima filă, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Conține 414 pagini. Cântăreț, D. Manolache. 1 ian(uarie) 1962. Inv. nr. 310”.
- 3) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „4 aug. <1>942. Reparat de mine, D-tru Manolache, cântăreț bisericesc. Aroneanu-Iași”.

XV. Un *Octoih mare*, tipărit la București, în 1890²⁰, legat în coperte acoperite cu pergamoid (balacron) roșu, inv. nr. 309.

- 1) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „Cristofor Ioan preot paroh. <...>¹ Mihai, venit de la Iași”.
- 2) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „4 aug(ust) 1942. Reparat de mine, D. Manolache <m.p.>, cântăreț bisericesc, Aroneanu, Iași”.
- 3) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donat de Pr(eot) sachelar Dăscălescu Maxim. 1910”.

¹⁹ Ediții: *ibidem*, vol. II (*Literele D - K*), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, poziția nr. 48, *Faptele Sâșilor Apostoli*, doc. nr. 20.883 (http://www.biblacad.ro/bnr/search_rezultate.php).

²⁰ Ediții: *ibidem*, vol. III (*Literele L - Q*), poziția nr. 39, *Octoih (Ohtoih)*, doc. nr. 42.308 (http://www.biblacad.ro/bnr/search_rezultate.php).

- 4) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion: „Amintire. Buchman Alexandru, Aroneanu, 7 septembrie 1905”.
- 5) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion: „Mihail Gheorghii. 7/9 1905-<1>906”.
- 6) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Reparată de mine, C. Bârlescu, 26 aug. 1979”.

¹ Rupt.

XVI. Un *Penticostar*, tipărit la București, Tipografia Cărților Bisericești, în 1924²¹, legat în coperte de carton, cu cotor din piele, fără nr. de inv.

- 1) Pe pagina de gardă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Această carte este cumpărată și dăruită bisericii cu hramul Sf. Proroc Ilie, din satul Rediu Aldea de d-l Ernest și Catinca Donac, prin stăruința arhim(andritului) Mina Prodan, spre amintire și pomenire veșnică. Anul 1924”.
- 2) Pe pagina de gardă, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală neagră, peste un scris mai vechi realizat cu creionul: „Biserica cu hramul Sf. Proroc Ilie Tezvitaneu este zidită în anul 1778, de către ctitora Maria Catargi”.

XVII. O *Panahidă*, tipărită la București, în 1948²², legat în coperte de carton, inv. nr. 338.

- 1) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „Astăzi, 21 VII <1>957 a slujit la Aroneanu P.C.P. Arhim(andritul) Luchian Narcis de la Patriarhia Română, București, împreună cu P.C. Paroh Pr(eot) Acatrinei Mihai și Pr(eot) C. Bantaș. Cântăreț D(umi)tru Manolache <m.p.>”.
- 2) Pe foaia de gardă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Această carte este legată de domnul Pohonțu' Gh. Dumitru, cântăreț la parohia bis(ericii) Aroneanu, fiind preot paroh Mihai Acatrinei. 21 maiu' 1970 Pohonțu' <m.p.>”.
- 3) Pe foaia de gardă, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion: „5 iulie 1953. Pr(eot) C. Bantaș <m.p.>. Zi de duminică frumoasă”.
- 4) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată de Pleșcan C. Maxim și Eugenia, cu fiul lor. Înscrisă în inventar sub no. 338”³.
- 5) Pe a doua foaie de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion: „Parohul bis(ericii Aroneanu), Ec(onom) (sic!) C. Bantaș <m.p.>”.
- 6) Pe a doua foaie de titlu, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „18.XI.<1>951. Această carte este cumpărată și donată Sf. biserici Aron Vodă de către enoriașul Pleșcan C. Maxin și Eugenia, cu fiul lor pentru sănătate, ajutorul și mântuirea

²¹ Pe pagina de titlu, recto, este imprimat: „*Penticostarul care cuprinde în sine sluja ce se urmează din sfânta și luminata duminică a Paștilor, până în duminica tuturor sfinților*, tipărită cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române, Ediția a IV-a, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1924.

²² Pe pagina de titlu, recto, este imprimat: „*Panahida cuprinzând sfințele slujbe de înmormântare și pomenire*, tipărită în vremea păstoriei înalt preasfințitului Nicodim, patriarhul României, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1948.

lor, prin îndemnul preotului paroh Ion Popovici. Pleșcan C. Maxin <m.p.>. Dascăl fiind Dumitru Manolache”.

¹ «Pohonțu» lectură nesigură, deoarece peste hârtie a căzut apă și cerneala s-a împrăștiat.

² «maiu» lectură nesigură, deoarece peste hârtie a căzut apă și cerneala s-a împrăștiat.

³ Scrisul lui D. Manolache.

XVIII. Un *Triod*, tipărită la București, în 1970²³, legat în coperte acoperite cu pergamoid (balacron) albastru, fără nr. de inv.

- 1) Pe fila de forzaț aflată la finalul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donat de familia Culina și Dumitru Zlăvog, împreună cu fii, pentru biserica din com(una) Aroneanu, jud(ețul) Iași, pentru sănătatea și ajutorul familiilor lor. Astăzi, Sf. Dumitru, 26 oct(ombrie) 1977”.

XIX. La aceste cărți, se mai adaugă un Manuscris fără cotă, cu coperte de carton, intitulat: *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, Ms. alcătuit de Dimitrie Manolache cântăreț în anul 1966, scris în grafie latină, cu cerneală neagră (f. 1r-5r; 6r-12v) și albastră (f. 5r).

- 1) Pe filele 1 recto-2 verso, este redactat „*Istoricul Bisericii foastei Mănăstiri «Aron Vodă» cu hramul Sf. N(ico)lai din comuna Aroneanu, orașul Iași*, care nu este altceva decât o descriere compilată a arhitecturii bisericii. Doar două pasaje nu se referă la descrierea arhitecturii locașului de cult:

<f. 1 recto> „Este ctitoria domnitorului Moldovei Emanoil Aron vodă, supranumit cel Rău, din nou zidită din temelie în formă de cruce cu sânnuri din piatră lucrată și cărămidă, cu o singură turlă și fără contraforturi, construită pe culmea platoului dealului Aroneanu, loc fost acoperit de pădurile Codrilor Iașului, la Răsăritul și Miază Noapte a orașului, la marginea satului, în anul 7102 (1592-1593)” și

<f. 1 verso> „Obiecte de preț nu sunt, și nici documente, ele fiind dispărute odată cu secularizarea averilor mănăstirești din 11 decembrie 1863. Nimic antic afară de zidul bisericii și catapeteasma donată de Sfânta Mitropolie Iași, prin ordinul no. 9949 din 22 IX 1948, cu mențiunea: «Vechea catapeteasmă a bisericii Sf. Neculai Domnesc din Iași, mutată la Aroneanu, care provine din biserica Sf. (Neculai Domnesc) Gheorghe a Vechii Mitropolii». De o mare însemnătate istorică și valoare artistică, mai avem: o candelă de argint din 1834, o icoană mică, <înfașându-o pe>¹ Maica Domnului, <zugrăvită pe>¹ lemn, îmbrăcată cu argint, din 1835, donată de Gheorghe Ungureanu, directorul Arhivelor Statului din Iași, și un Sf. Epitaf de mușama, uzat simplu de arhieru<l>¹ Meletie, din 1852, precum și una Biblie litere vechi, tipărită la Sankt Petersburg, din 1819, cu 1554 pagini”.

- 2) Pe filele 3 recto-5 recto, este redactat capitolul: *Fapte istorice legate de Mănăstirea «Aron Vodă»*, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

<f. 3 recto:>

²³ Pe pagina de titlu, recto, este imprimat: „*Triodul care cuprinde slujbele bisericesti de la Duminica Vameșului și a Fariseului până la Sfânta Înviere*, tipărit în zilele păstoriei preafericitului Justinian, patriarhul României, cu aprobarea Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române, Ediția VII, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1970.

Anul	
1600	„Sub domnia lui Ieremia Movilă «leșii au prădat și Mănăstirea lui Aron vodă»
1606 mai 25	Ieremia Movilă închină călugărilor greci de la Zograf, din Sf. Munte Athos, m(ănăști)rea Aron Vodă de pe deal, odată cu m(ănăști)rea de la Greci (sic!), din Țarina Iașilor, de sub dealurile Aroneanului, ambele cu același hram: Sf. Ier(arh) Nicolae.
1607	Biserica era pustie, neîncuiată măcar. Așa o găsisse Domitian egumenul.
1618 aprilie 7 (sic!)	Ieremia Movilă scoate cu silnicie pe călugării moldoveni de la Aron Vodă, tăindu-le uricile avute de la domnitorul Moldovei, ctitorul acestei mănăstiri
1626 ian(uarie) 7	Radu Mihnea închină M(ănăști)rea Aron Vodă metoh la M(ănăști)rea Sf. Ioan Botezătorul de la Sozopole, <la>' Marea Neagră, călugărilor greci, iar călugării moldoveni – goniți fiind – pribegiră pe la mănăstirile din țară. În urmă, Miron Barnovschi hotărî ca ei să locuiască la M(ănăști)rea Zotei de la Hlincea-Iași, dându-le diferite danii.
1630 martie 20	În urma distrugerii M(ănăști)rei de la Sozopole de către turci, călugării refugiindu-se la Halki-Constantinopole (Insulele Princiare), atrăseseră după ei și închinarea M(ănăști)rei Aron Vodă metoh al M(ănăști)rei de la Halchi, închinare pe care o făcu Alexandru Voievod.
1661 febr(uarie)	Aici s-a dat lupta între tătarii lui Ștefăniță vodă Lupul și cazacii lui Constantin vodă Cârnuț, luptă ce puse capăt domniei efemere a acestui Basarab în Moldova.
1685 oct(ombrie)	Aici tăbărăseră oștile Țării Românești ale lui Șerban vodă Cantacuzino, chemate de turci la marea lor expediție din acest an împotriva leșilor.
<f. 3 verso:>	Constantin Șerban Basarab domn(ul) Munteniei intră în Moldova cu 5000 ostași, crezând să apuce scaunul lui Ghica Gh. I. Acesta trimise pe hatmanul Hăbășescu și pe paharnicul Grigore cu călărima, care descinse la M(ănăști)rea Aron Vodă în expediția contra Poloniei.
1711 (7219)	Aici se refugie cu slujitorii săi Dumitrașco vodă Cantemir când, în așteptarea mântuitoare a muscalilor, primi vestea amăgitoare că turcii vin să-l mazilească. Apoi, trecu Prutul pe la Zagarance, cu doamna și boierii, pentru a nu fi mazilit de turci.
1787	Biserica a fost reparată și chiliile înconjurătoare de arhim(andrul) Domitian.
1788 aug(ust) 31	O carte arată că generalul feldmareșal Rumanzoff, șef al armatelor rusești de ocupație – guvernator fiind generalul Gorceacoff – poruncește ca M(ănăști)rea Aron Vodă să fie scutită de greutăți și apărată de răutăți.
1863	<u>Secularizarea</u> – când M(ănăști)rea Aron Vodă se găsea închinată Patriarhiei Antiohiei (sic!) ³ – rămasă pe seama statului, părăsită și neîngrijită.
1863	A fost trimis, după secularizare, ca superior al M(ănăști)rei Aron Vodă Isaia Teodorescu arhimandrit (Popa Duhu), de loc din Cogeasca-Iași, educatorul lui Io[a]n Creangă, care – pe lângă o serioasă administrare – voia să înființeze și o școală pentru fiii de săteni din satul Aroneanu.
1866	Biserica reparată de guvernul Catargiul.
1868	Devine biserică de mir.
1882	Reparată.
1885	Melchisedec găsește biserica în stare mizeră.
1898	Biserica a fost prădată.
1906	Marele istoric N. Iorga găsește biserica în stare mizeră.
<f. 4 recto:>	
1907	N. Iorga vizitează biserica.
1907	Reparată conștient, prin îngrijirea Comisiei Monumentelor Istorice, sub arhitectul N. Ghica-Budești.
1920	Reparată de poporeni.
1930	Vizitată de N. Iorga
1940 nov. 10	Cutremurul a produs crăpături la turnul central, care prin consolidare cu fier pot fi localizate. Desfacerea cornișei de la turlă, care amenința cu căderea. Restul clădirii în stare bună, de folosit în mod normal.
1944 martie	Comuna Aroneanu fiind în zonă de operațiuni militare, populația s-a evacuat. Biserica rămasă intactă, obiectele de cult n-au fost evacuate.

	Unitățile militare germane au folosit biserica drept observator. Covoarele și sticlăria duse de militari, folosite pe poziții în tranșee, pe front.
1944 aug(ust) 20-21	Biserica din cauza acțiunilor de războiu a fost grav avariata și incendiată [în timpul și din cauza războiului], rămânând doar zidurile și turnul rămas descoperit.
1946	Academicianul Prof. Dr. V. Mârza, ministrul Sănătății, acordă bisericii Aroneanu ajutor un milion lei.
1947-1949	S-a refăcut și reparat biserica cu ajutor bănesc acordat de stat, prin: - Ministerul Cultelor, în 1948: 42.000 lei; - Încasări de la locuitorii din comună: 106.857 <lei> ¹ ; - Cost materiale Of(iciul) Reconstr(ucției) Moldovei Iași, împrumut: 51.143 <lei> ¹ . - Totalul încasărilor și cheltuielilor însumează 200.000 lei, afară de munca binevoitoare pentru biserică, făcută în mod gratuit de credincioșii din parohie.
<f. 4 verso:>	
1948 dec(embrie) 8	Sfânta Mitropolie Iași, la stăruința d-lui Gh. Ungureanu, directorul Arhivelor Statului Iași, donează catapeteasma istorică, cu ord(inul) no. 9949: «Vechea catapeteasmă a bisericii Sf. Neculai Domnesc din Iași mutată la Aroneanu, care provine din biserica Sf. Gheorghe a vechii Mitropolii».
1948 dec(embrie) 8	Tot Sf. Mitropolie Iași donează bisericii Aroneanu 18 cărți de ritual (cult), <cu> ¹ litere vechi, prin episcopul Pleșcan C. Maxim.
1949 iunie	S-a construit din nou în curtea bisericii Aroneanu clopotnița pe 8 furci <de> ¹ lemn <de> ¹ stejar și acoperită cu tablă albă, prin contribuția enoriașilor.
1949 nov. 3	Biserica <a fost> ¹ resfințită de protoiereii Todicescu Neculai și Sandu Ioan de la Mitropolia Iași, cu un sobor de preoți și redată cultului, paroh fiind Pr(eot) Budescu Alexandru, episcop Pleșcan C. Maxim, iar cântăreți Chiran Constantin și Dumitru Manolache.
1950 aug(ust) 17	Reparat acoperișul de pe turla bisericii, <ce fusese> ¹ avariata de furtuna de la 4 august 1950, paroh fiind Pr(eot) Budescu Alex(andru).
1960 aprilie 17	Biserica <a fost> ¹ electrificată cu cheltuiala enoriașului și a familiei Dumitru C. Zlâvog, cu 43 becuri mici și 3 mai mari, total 46 <becuri> ¹ .
1960 martie 25	S-a construit din nou gard de scândură la curtea bisericii Aroneanu, partea de la apus <de> ¹ 72 m(etri), cu 36 țarași donați de enoriași și m(iază) z(i) <de> ¹ 8 m(etri) cu 4 țarași, prin stăruința episcopului Zlâvog Anton Gh., cari a donat cei 4 țarași gardului de la poartă, cari a făcut și alte îmbunătățiri bisericii ca: Sf. Cruce Mare a Răstignirii, stranele din biserică și un sfeșnic mare de bronz, paroh fiind Pr(eot) Acatrinei Mihai, venit de la Catedrala Sf. Mitropolii Iași, <la> ¹ data 1 ian(uarie) 1956, prin a cărui stăruință biserica a fost înzestrată prin contrib(ucția) enoriași(lor) cu veșminte, 2 sf. chivote și un frumos sfeșnic de bronz, cu 7 lumini pe Sf. Masă, dveră și un preș, etc. Scris de Dumitru Manolache, cântăreț pensionar. 1956.
<f. 5 recto:>	
1966	S-a înlocuit tabla neagră veche de pe biserica Aroneanu cu tablă albă, nouă, zincată, prin contribuția benevolă a enoriașilor; - cost 750 kg. Tablă x 8,65 <lei> ¹ : 6487,50 <lei> ¹ . - cost 33,950 kg. cuie <de> ¹ bătut tabla și scânduri acoperiș: 287,00 <lei> ¹ . - cost materiale conf(orm) celor 11 bonuri: 6895,50 <lei> ¹ . Cost manoperă Pleșcan I. Alexandru: 2800.00 <lei> ¹ . Total + 8.995,50 <lei> ¹ 4.
În 1968 decembrie 11-14. S-a reparat acoperișul turnului bisericii Aroneanu, descoperit de furtuna din ianuarie 1968, cu bani, prin contribuția benevolă a enoriașilor din Aroneanu. Pe baza delegației dată de preotul paroh Acatrinei Mihai episcopului Huțanu T. N(ico)lai, Cojocaru I. Ion și D(umi)tru Manolache consilieri parohiali, s-a încasat cu listă de subscripție sub semnătură, în 4 file, 11-14 dec(embrie) 1968 de la 63 enoriași suma totală de lei 1.615, din care:	

- s-a plătit tinichigiului Ciobanu Gh. Const(antin) manopera: lei 1.300
 Rămânând un sold disponibil în sumă de lei: 315, din care:
 - s-a cumpărat de la Librăria Eparhială Mitropolia Iași:
 -un Moliotfelnic nou, legat cu chit, no ...⁵, val(oare) 225 <lei>¹, cum și
 - plata luminei din biserică sub chitanță, lei 90.
 <Total>¹ 315 <lei>¹.
 Acte aflate la dosarul cauzei, în arhiva parohiei.
 Cântăreț bisericesc pensionar, onorific cu evidența, D. Manolache <m.p.>.
 Zlâvog A. Gh. a împrumutat 2 bile lungi brad p(entru) scară și a donat cinci foi tablă albă nouă pusă la acoperiș, iar Manolache D(umi)tru a donat scândura și căpriorii necesari reparației, plus masa lucrătorilor gratuit”⁶.

- 3) Pe filele 6 recto-7 recto, este redactat capitolul: **Daniile Mănăstirei «Aron Vodă»**, scris cu cerneală neagră, în grafie latină, în care se rezumă documentele de înzestrare ale acestui lăcaș. Dat fiind faptul că aceste documente sunt cunoscute, o importanță oarecare poate prezenta doar fragmentul final al acestui capitol:

<f. 7 recto:>

„[...] la mijlocul secolului trecut⁷, averea ei⁸ <era vândută>¹ la licitație pe 3 ani <și>¹ abia aducea <un venit de>¹ 3.620 galbeni anual. Curând apoi, la secularizare (1863) s-a pierdut și puținul acesta, ce de altminterlea se împărțea cu Patriarhia din Constantinopol, căreia îi era închinată. La secularizare, cei peste 300 călugări greci retrăgându-se cu arhiepiscopul Ilarion, au luat cu ei toate documentele mănăstirii. Scris de D(umi)tru Manolache <m.p.>, cântăreț pensionar. 1965”.

- 4) Pe fila 8 recto, este redată o: Copie după un pomelnic vechi din anul 1829, din biserica fostei Mănăstiri «Aron Vodă», cu hramul Sf. ier(arh) Nicolae, zidită în 1592-1593, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

„Aron voievod	ctitor
Stanca doamna	(doamna lui)
Gavriil voievod	(Movilă)
Petru voievod	(Șchiopul)
Radu voievod	(Mihnea)
Iancul voievod	
Dafina doamna	și neamul
Constantin voievod	(Movilă)
Smaranda doamna	
Alexandru voievod	
Zoi doamna	(ultimii doi Rusetzești)
Dimitrie	
Panaiote	(Moruzi și neamul)
Leondari	
Alexandru voievod	
Constantin voievod	
Alexandru voievod	(Moruzi)
Gavril Calimah	arhiepiscop
Cu tot neamul lor cel adormit! Conform cu copia din 10 iunie 1946, originalul fiind ars la 20-21 aug(ust) 1944, odată cu toată arhiva, în timpul și din cauza războiului. Cântăreț pensionar D(umi)tru Manolache <m.p.>. 1965”.	

- 5) Pe fila 8 verso, este redat: Pomelnicul donatorilor și înzestrătorilor Mănăstirii «Aron Vodă» din Țarina Iașilor, comuna Aroneanu, orașul Iași, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

„Iancu voievod
Matei Ghica voievod
Ioan Dediulescu
Ieremia Movilă
Simion Movilă
Constantin Movilă
Moise Movilă
Gașpar vodă
Ștefan Tomșa
Miron Barnovschi
Maria Lupu vodă
Ștefăniță vodă
Eustratie Dabija vodă
Nastasia Oproaiei
Leondari vameșul
Enache postelnicul
Constantin Cantemir
Mihai Racoviță
Neculai Mavrocordat
Alexandru Mavrocordat
Cu tot neamul lor!
Conform cu copia din anul 1946.
D(umitru) Manolache <m.p.>, cântăreț pensionar 1965”.

- 6) Pe fila 9 recto, este redactat, pe baza mărturiilor documentare pe care Dumitru Manolache le-a văzut înainte de 1944: **Pomelnicul slujitorilor decedați, cari au servit la Mănăstirea «Aron Vodă»**, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

<nr.> ¹	„Rangul ierarhiei	Numele și	Pronumele	Anul de la	Anul până la
1	egumen	Melchisedec		1650	1653
2	„	Ioasaf		1652	
3	arhimandrit	Domitian		1784	1787
4	arhiereu	Teoclit	Evhaiton	1794	1827
5	arhimandrit	Filaret		1811	1812
6	arhiereu	Calimah	Gavril	1829	1867
7	egumen	Antim		1842	1843
8	arhimandrit	Teodorescu	Isaia (Popa Duhu)	1863	1866
9	arhiereu	Ilarion		1863	1866
10	preot	Chiran	Vasile	1866	1867
11	arhimandrit	Grigoriu	Dionisie	1867	1868
12	arhimandrit	Iurașcu	Iachint	1867	1868
13	arhimandrit	Mitoșaru	Patapie	1870	1871
14	protosinghel	Bordașă	Vladimir	1871	1872
15	preot-econom	Ionescu	Ghe(orghe)	1870	1871
16	ieromonah	Torovschi	Antonie	1871	1874
17	preot	Pavliu	Irinarh	1875	
18	ieromonah	Chiril		1876	
19	preot	Pintlei			

20	„ monah	Enache			
21	protosinghel	Constantinescu	Victor	1897	1905
22	sachelar stavrofor	Dăscălescu	Macsin	1905	1913
23	Ieromonah ⁹	Cosma	Paisie		
24	protosinghel	Stanciu	Veniamin	1914	1917
25	preot	Irimescu	N.		
26	preot	Văleanu	N.		
27	preot	Bantaș	Constantin	1952	1956
Veșnica lor pomenire! Cântăreț D(umitru) Manolache <m.p.>, 1965”.					

- 7) Pe fila 9 verso, este redactat, pe baza mărturiilor documentare pe care Dumitru Manolache le-a văzut înainte de 1944, pomelnicul cu: ***Ostașii eroi, căzuți pentru patrie, în războiul din anul 1916-1919, din Aroneanu***, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	caporal	Avădăni V.	Sava
2	soldat	Anușcă N.	Vasile
3	caporal	Cuvuliuc	Gh.
4	soldat	Cojocar I.	Teodor
5	„	Căprariu Gh.	Vasile
6	„	Caminic	Ioan
7	„	Drangă Gr.	Mihai
8	„	Enhea	Vasile
9	„	Huțanu C.	Vasile
10	„	Jeleanu H.	Constantin
11	„	Luca I.	Chirilă
12	„	Luca C.	Chirilă
13	„	Luca	Grigore
14	„	Luca I.	Ștefan
15	„	Moraru	Constantin
16	„	Nedelcu	Vasile
17	caporal	Păltinel	Gh. Sârghi
18	soldat	Pleșcan	Mihai
19	„	Simionescu T.	Gh.
20	„	Ungurianu V.	Ioan
21	„	Zlăvog D.	Constantin
22	„	Zlăvog D.	Ioan
Cu tot neamul lor! Să păstrăm amintire sfântă eroilor neamului, cari au luptat cu vitejie și credință pentru «Întregirea Neamului» ^{10!} ”.			

- 8) Pe fila 10 recto, este redactat, pe baza mărturiilor documentare pe care Dumitru Manolache le-a văzut înainte de 1944 pomelnicul cu: ***Ostașii eroi căzuți pentru patrie în războiul din anul 1916-1919, din Rediul Aldei***, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	soldat	Bădici	Mihai
2	„	Bădici	Ilie

3	sergent	Cucireve	Vasile
4	soldat	Goria N.	Ioan
5	„	Grojdia	Dumitru
6	„	Henea T.	Gheorghe
7	„	Moroșanu	Constantin
8	„	Nițelia M.	Ioan
9	„	Oltu	Gheorghe
10	„	Nițelia	Gheorghe
11	caporal	Nițelia M.	Anton
12	soldat	Suciu	Ilie
Cu tot neamul lor! Să păstrăm amintire sfântă eroilor neamului!”.			

- 9) Pe fila 10 verso, este redactat de către Dumitru Manolache, probabil pe baza amintirilor și cercetărilor personale, pomelnicul cu: ***Ostașii căzuți pentru patrie în războiul din 1941-1945, din Aroneanu***, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	soldat	Budeanu V.	Constantin
2	sergent	Bârlescu N.	Gheorghe
3	fruntaș	Cristofor V.	Neculai
4	soldat	Cazacu V.	Dumitru
5	fruntaș	Cojocaru C.	Mihai
6	soldat	Caminic Gh.	Ioan
7	soldat	Drangă Gh.	Constantin
8	sergent major	Drangă Gh.	Gheorghe
9	caporal	Gheorghiu V.	Constantin
10	soldat	Huțanu D.	Alexandru
11	soldat	Huțanu Gh.	Constantin
12	caporal	Luca Kirilă	Neculai
13	fruntaș	Luca Gh.	Ștefan
14	soldat	Luca I.	Gheorghe
15	„	Loghin	Ștefan
16	„	Monac Gh.	Gheorghe
17	„	Nedelcu V.	Chirilă
18	„	Prodan	Gh. Pantilimon
19	„	Rusu N.	Constantin
20	„	Rusu N.	Dumitru
21	caporal	Ungurianu Gh.	Vasile
22	caporal	Văleanu I.	Constantin
23	soldat	Zlăvog I.	Iordan
Cu tot neamul lor!”.			

- 10) Pe fila 11 recto, este redactat de către Dumitru Manolache, probabil pe baza amintirilor și cercetărilor personale, pomelnicul cu: ***Ostașii căzuți pentru patrie în războiul din 1941-1945, din satul Rediul Aldei***, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	soldat	Butnaru Al.	Constantin
2	sergent	Cucireve Gh.	Maxim
3	soldat	Dănilă I.	Mihai

4	serg(ent) major	Guțanu V.	Gheorghe
5	sergent	Hergheligi I.	Anton
6	serg(ent) major	Iftode C.	Ernest
7	soldat	Iftode D.	Neculai
8	caporal	Iftode I.	Petru
9	sergent	Iftode I.	Ilie
10	caporal	Lungu D.	Ioan
11	soldat	Lungu D.	Dumitru
12	„	Marghidan	Gheorghe
13	„	Moroșanu Gh.	Neculai
14	„	Niculii I.	Gheorghe
15	„	Radu	Th. Anton
16	„	Todirică	Ioan
— o —			
	soldat	Goria I.	Constantin omorâți de explozie mine ¹¹
		Gorojdia	Petru
«Voi ce-ați murit pentru țară, Ostași ai credinței soldați, Fie-vă țărâna ușoară, În orice morminte voi vă aflați!».			

- 11) Pe fila 11 verso, este redactat de către Dumitru Manolache, probabil pe baza amintirilor și cercetărilor personale, pomelnicul cu: ***Ostașii români din alte localități, căzuți pe teritoriul Parohiei Aroneanu, în războiul din 1941-1945, înmormântați la Aroneanu și Rediu Aldei***, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele	C(on)t(in)g(entul)	unitatea
1	soldat	Alexandru	Constantin	1944	
2	Sergent	Burilă	Ioan	1932	
3	soldat	Ciobanu	Alexandru		R(egimentul) 21 art(ilerie)
4	caporal	Cioarec	Ioan		
5	soldat	Crețu	Jan	1943	C4T
6	soldat	Coșuli	Constantin		R7R
7	caporal	Ispas	Petru	1944	R7R
8	soldat	Ignat	Gh.		R7R
9	plutonier adj(utant) elev	Jitariuc	Simion		R6R
10	fruntaș	Mironică	Constantin		
11	fruntaș	Mandilă	Ioan	1933	
12	soldat	Pantilimon	Gh.	1939	R7R
13	soldat	Spoială	Vasile		R7R
14	fruntaș	Șogan	Coman	Dezhumat ¹²	R24 Pionieri
15	fruntaș	Tataru	Gh.	1935	R7R
16	sergent	Teșoianu	Iulian	1941	R7R
17	plut(onier) adjutant	Văleanu			
Pe teritoriul comunei Aroneanu, căzuți pe naționalități:					

Români înmormântați în curtea bisericii Aroneanu	6	La moldoveni înmormântat 1 ostaș român
Români înmormântați în curtea bisericii Rediu Aldei	5	Iar în pădurea Aroneanu, 2 necunoscuți
Români înmormântați în cimitirul	6	
Români înmormântați în curtea Gh. Netcă, R(ediu) Aldei	3	
<total> ¹	20	
Ostași sovietici înmormântați <la> ¹ biserica R(ediu) Aldei	6	
Ostași germani <în mormântați> ¹ în curtea bis(ericilor) Aroneanu <și> ¹ R(ediu) Aldei	56	
Ostași necunoscuți, numai cu cruci	5	
<Total> ¹	87	
Veșnica lor pomenire! D(umitru) Manolache <m.p.>, cântăreț pensionar, parohia Aroneanu, Iași, 1965”.		

- 12) Pe fila 12 verso, este redat, ***Pomelnicul fostului paroh, Bantaș Constantin, decedat***⁴³, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

Constantin preot	Varlaam arhiereu	Ion
Elisabeta	Mihai	Adam preot
Alexandru preot	Corneliu	Costache preot
Maria	Iorgu	Aglaia
Ioan preot	Victor	Magdalina
Natalia	Gh(eorghe)	Gh(eorghe)
Grigore	August	Ion
Ana	Aristotel preot	Elena
Aurel	Olga	Ana
Ion	Elisabeta	Darie
Adrian	Eugenia	Neculai preot
Radu	Vasile	Dimitrie preot
Dumitru preot	Ion	Alexandrina
Haralambie preot	Dragomir	Gh(eorghe)
Victor preot	Minu	Alexa arhiereu
Eduard	Cornelia	Maria
Maria	Eugenia	Ion
Sofia	Alexandru	Paraschiva
Gh(eorghe)	Adrian	Gh(eorghe)
Ion	Gh(eorghe)	Maria
Maria	Ecaterina	Eugenia
Eufrosina	Teodor preot	
Cezar	Filimon preot	
Cezar	Alexandru	
Fevronia maică	Virgil	
Zavasta	Zavasta	
Gheorghe preot	Elena	
Adrian preot	Vasile”.	

- 13) Pe f. 13r-115v scris cu cerneală neagră și albastră, pomelnicul enoriașilor din parohia Aroneanu, din deceniul al VII-lea al sec. al XX-lea, scriși în ordinea alfabetică a numelor de familie.

¹ Omis.

² Este vorba de generalul «Petr Rumeanțev».

³ În realitate, este vorba de Patriarhia de Constantinopol.

⁴ Fragmentul: «1966 [...] Total = 8.995,50 <lei>» scris tot cu cerneală neagră, de mâna lui Dumitru Manolache cântăreț.

⁵ Loc alb în text.

⁶ Fragmentul «În 1968 [...] gratuit» scris tot de D. Manolache cântăreț, cu cerneală albastră.

⁷ Al XIX-lea.

⁸ A mănăstirii Aron Vodă.

⁹ «Ieromonah» tăiat cu o linie, și scris deasupra «Arhimandrit».

¹⁰ Scrisul lui D. Manolache.

¹¹ Formula: «omorâți de explozie mine» adăugată ulterior, de Dumitru Manolache, cu creionul.

¹² Scris ulterior, tot de D. Manolache cu cerneală neagră.

¹³ Cuv. «decedat» scris ulterior, tot de D. Manolache, cu creionul.

*

Așadar, pe cărțile păstrate la biserica din satul Aroneanu, între 1774 și 1979, s-au făcut mai multe însemnări privitoare la prețul, daniile, repararea și înfrumusețarea bisericii și a cărților liturgice de către mireni; la dănuirea micilor acte ctitoricești chiar și în anii regimului comunist; la angajarea, salarizarea slujitorilor bisericești; la învățământ; la rețete medicale; la starea vremii și fenomene meteorologice neobișnuite; la producția agricolă; la distrugerea bisericii din Aroneanu în timpul celui de-al doilea război mondial și la refacerea ei; la câteva evenimente colective (sfințirea bisericilor, slujbele ținute cu ocazia marilor sărbători religioase) și familiale (hirotonii, numiri într-o funcție sau deces), precum și la vizita pastorală a unor prelați de la Patriarhia Română la biserica din Aroneanu. De asemenea, pe unele cărți au fost înscrise pomelnice familiale de la începutul sec. al XIX-lea (însemnările nr. V.2 și VI.1), între care cel al preotului Dimitrie de la mănăstirea Golia (1823) este deosebit de important (însemnarea nr. VIII.5). În același timp, socotim că însemnările prezentate sunt însemnate pentru istoria cărții și a tiparului, pentru istoria locală, pentru reconstituirea percepției populare asupra primului război mondial (însemnarea nr. XI.7) și pentru aflarea unor detalii prețioase privind activitatea unor săteni și militari pe linia frontului de la nord de orașul Iași, în anul 1944. În sfârșit, chiar și literele făcute aparent fără nici o noimă, repetițiile, omisiunile sau propozițiile neterminate, ce exprimă îndeosebi formule de început din zapisele și mărturiile vremii, ce pot fi regăsite pe câteva cărți (însemnările cu nr. III.7, V.15-21 și V.24), au importanța lor, căci sunt printre puținele izvoare scrise care atestă la noi maniera medievală de învățat carte, ilustrând străduința unor tineri de a învăța scrierea și formularul diplomatic al epocii, după ce – mai întâi – învățaseră să citească pe aceste cărți.

De asemenea, însemnările de pe cartea cu nr. VIII arată că Gh. Ungureanu, în calitate de episcop al Bisericii Golia, a încălcat actul de danie pe care preotul Dimitrie l-a făcut acelei biserici în anul 1823. Totuși, gestul fostului director al Arhivelor Statului din Iași poate fi

înțeles și iertat prin grija deosebită pe care a purtat-o pentru refacerea și înzestrarea celor două lăcașe de rugăciune ridicate de Ieremia Golia și, respectiv, de Aron vodă.

În sfârșit, informațiile din manuscrisul *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, sunt extrem de interesante pentru istoria mănăstirii lui Aron vodă. Astfel, el cuprinde o copie a pomelnicului din 1829, al cărui original a fost distrus în cel de-al doilea război mondial. Totodată, această lucrare cuprinde atât numele eroilor din comuna Aroneanu care au căzut în cele două conflagrații mondiale, cât și a celor din alte părți care și-au găsit odihna de veci în cuprinsul acestei localități.

Some inscriptions on the books and the manuscript preserved in St. Nicholas church of Aroneanu (Iași county)

Abstract

St. Nicholas church of Aroneanu village, near Iași, was founded by voivode Aron Vodă (1591-1595). A long time here was a monastery, inhabited by Greek monks, until 1863, when it was transformed in parish church, for the local Romanian community. The patrimony of the church a destroyed mostly in 1944, when the frontline passed through he village. In 1948, Gheorghe Ungureanu, then director of the Iasi State archives, intervened to the Metropolitan for the relocation of the old iconostasis of St. Nicholas the Princely Church in Iasi (a foundation of Stephen the Great) to the church of Aroneanu and for the donation to the foundation of voivode Aron of several of the old liturgical books preserved in the library of the Metropolitanate of Moldavia and Suceava. Thus, the parish church of Aroneanu came to hold again several precious liturgical objects, books and manuscripts. In 2011 I succeeded to access the old liturgical books in the patrimony of this church and to transcribe the old or more recent inscriptions on the leaves of these books, believing in their historical significance. A special item of interest is a manuscript with the title "The History of Aroneanu Church", as is the lists of the dead, written in 1965– 966, by Dumitru Manolache, then singer of St. Nicholas in Aroneanu.